

Majandus- ja tööstusministri käskkirja „Jõhvi Äripargi taristu rajamine“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Käskkirja „Jõhvi Äripargi teise etapi taristu rajamine“ eelnõu (edaspidi *eelnõu*) kehtestatakse perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse (edaspidi *ÜSS2021_2027*) § 10 lõigete 2 ja 4 alusel.

Käskkirja järgsed toetatavad tegevused on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1056, millega luuakse Õiglase Ülemineku Fond (ET L 231/1, 30.06.2021, lk 1-22) artikli 8 lõike 2 punktis b sätestatud toetatava tegevusega „investeeringud uute ettevõtete loomisse, sealhulgas ettevõtlusinkubaatorite ja konsultatsiooniteenuste kaudu, mis toovad kaasa töökohtade loomise“.

Õiglase Ülemineku Fondist (edaspidi *ÕÜF*) rahastatavate toetatavate tegevustega panustatakse Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021-2027 (edaspidi *rakenduskava*) prioriteetse suuna „Õiglane üleminek“ erieesmärgi „Võimaldada piirkondadel ja inimestel tegeleda liidu 2030. aasta energia- ja kliimaeesmärkide saavutamise ja Pariisi kokkuleppe alusel 2050. aastaks liidu kliimanetraalsele majandusele ülemineku sotsiaalsete, tööhõivealaste, majanduslike ja keskkonnamõjudega“ tegevussuunda „Majandus ja töäjõud“.

Rakenduskava kohaselt on Eestis õiglase ülemineku sihtpiirkonnaks Ida-Viru maakond, mida kliimanetraalsele majandusele üleminek Eestis enim mõjutab ja mille majandust on vaja seetõttu ümber kujundada, eesmärgiga seda mitmekesistada ja luua uusi kõrge lisandväärtusega töökohti.

Ida-Viru ettevõtluse tugiteenuste mitmekesistamise meetme kogumaht on kokku 29 miljonit eurot, millest 5 miljonit eurot on suunatud Ida-Virumaal inkubatsiooniteenuste pakkumisele (edaspidi tugiteenused) rahastatavates inkubaatorites ning 24 miljonit eurot Narva ja Jõhvi inkubaatorite ehitamisele.

Kogu meetme elluviimiseks kinnitatakse toetuse tingimused käskkirjadega (kokku 5, sh 1 tugiteenustele ja 4 investeeringutele). Majandus- ja kommunikatsiooniminister on kinnitanud 28.01.2024 käskkirja nr 13 „Ida-Virumaa inkubatsiooniteenuste programmi loomine“ (tugiteenused) ning 23.04.2024 käskkirja nr 30 „Narva tööstusinkubaatori rajamine“ ning majandus- ja tööstusminister on kinnitanud 27.08.2024 käskkirja nr 67 „Jõhvi digi- ja multimeediainkubaatori rajamine“. Lisaks käesolevale käskkirjale valmistatakse veel ette toetuse andmise tingimusi Jõhvi loometööstuse inkubaatori tarvis. Inkubaatorite spetsialiseerumise valdkondades on kliendid unikaalsed ehk ei kattu teiste inkubaatorite klientidega.

Õiglase ülemineku peamiseks sihtgrupiks on rakenduskava kohaselt nii uued kui ka olemasolevad, peamiselt väikese ja keskmise suurusega ettevõtjad, kes on huvitatud töökohtade loomisest ning teadmiste- ja tehnoloogiamahukate ärimudelite arendamisest Ida-Viru maakonnas.

Käskkirjaga seotud tegevuste elluviimine aitab kaasa Riigikogu 12. mai 2021. a otsusega heaks kiidetud Eesti pikaajalise strateegia „Eesti 2035“ sihi „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ saavutamisele ning arvestavad Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ET L 231/159, 30.06.2021, lk 159–706, edaspidi *ühissätete määrus*), artiklis 9 toodud horisontaalseid põhimõtteid (vt seletuskirja lisa 2).

Tulenevalt ühissätete määruse artikli 73 punktist 2 ja artikli 74 punktist 1, on käskkirja rakendamise kohta koostatud riskide hindamise analüüs (vt seletuskirja lisa 3).

Käskkirja alusel toetatavad tegevused avaldavad positiivset mõju samuti:

- tegevuspõhise riigieelarve tulemusvaldkonna „Teadus- ja arendustegevus ja ettevõtlus“ programmi „Ettevõtluskeskkond“ meetme „Ettevõtluskeskkonna arendamine, rahvusvahelistumise toetamine ja investeringute soodustamine“ elluviimisele;
- Eesti teaduse, arendustegevuse, innovatsiooni ja ettevõtluse arengukava (edaspidi *TAIE*) üldeesmärgi „Eesti teadus, arendustegevus, innovatsioon ja ettevõtlus suurendavad koostöös Eesti ühiskonna heaolu ja majanduse tootlikkust, pakkudes konkurentsivõimelisi ja kestlikke lahendusi Eesti ja maailma arenguvajadustele“ ja suuna „ettevõtluskeskkond“ alaeesmärgi „Eesti ettevõtluskeskkond soodustab ettevõtlikkust ning teadmismahuka ettevõtluse teket ja kasvu, kõrgema lisandväärtusega toodete ja teenuste loomist ja eksporti ning investeringuid kõigis Eesti piirkondades“ saavutamisele.

Tabel 1. TAIE mõõdikud, millesse eelnõu alusel toetuse andmine otseselt või kaudselt panustab

TAIE mõõdik	Sihttase aastal 2035	Viimane teadaolev tase ja aasta
1. Eesti tööjõu tootlikkus EL keskmisest	110%	77,5% (2023)
2. Kaupade ja teenuste eksport	43 mld eurot	29,5 mld eurot (2023)
3. Väljaspool Harjumaad loodud SKP elaniku kohta EL-27 keskmisest	59%	62,4% (2022)
4. Kolm aastat varem loodud ettevõtete arv, mille käive on suurem kui 200 000 € (kolme aasta keskmisena)	1650	1244 (2021)

Allikas: TAIE

Eelnõu punktis 2 toodud teenuste osutamisel arvestatakse kliima- ja keskkonnavalaseid eesmärke.

Eelnõuga sätestatakse toetuse andmise tingimused ja menetlusnormid ning elluviija ning Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse (edaspidi *EIS*) õigused ning kohustused.

Toetatavate tegevuste eelarve on 1 272 522 eurot, millega toetatakse Jõhvi Äripargi teise etapi taristu rajamist. Toetust antakse programmi elluviijana sihtasutusele Ida-Viru Investeringute Agentuur (edaspidi *IVIA*).

Eelnõu ja seletuskirja koostasid MKM-i majandusarengu osakonna ekspert Kaarel Lehtsalu (e-post: kaarel.lehtsalu@mkm.ee, telefon: 715 3414), EIS-i toetuste keskuse ettevõtluskonsultant Kadriin Randpuu (e-post: kadriin.randpuu@eas.ee, telefon 627 9704). Eelnõu juriidilise ekspertiisi teostas EIS-i jurist Age Rebane (e-post: age.rebane@eas.ee, telefon: 627 9401). Õiguslikke ettepanekuid tegi MKM-i strateegiaosakonna välisvahendite õiguse nõunik Cyrsten Rohumaa (e-post: cyrsten.rohumaa@mkm.ee, telefon: 631 3609).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Käskkiri koosneb 17 punktist, mis selguse mõttes on liigendatud alapunktideks.

Punkt 1. Reguleerimisala

Käskkirjaga reguleeritakse ÜSS2021_2027 § 1 lõike 1 punktis 1 nimetatud rakenduskava prioriteetse suuna „Õiglane üleminek“ erieesmärgi „Võimaldada piirkondadel ja inimestel tegeleda liidu 2030. aasta energia- ja kliimaeesmärkide saavutamise ja Pariisi kokkuleppe alusel 2050. aastaks liidu kliimanetraalsele majandusele ülemineku sotsiaalsete, tööhõivealaste, majanduslike ja keskkonnamõjudega“ tegevussuuna „Majandus ja töäjõud“ meetme 21.6.1.4 „Ettevõtluse mitmekesistamise tugiteenused“ sekkumise „Inkubaatorite rajamine Narva ja Jõhvi; Ida-Virumaa inkubatsiooniteenuste programmi loomine ja arendamine“ rakendamiseks toetuse andmise tingimusi ja korda.

Punktis 2 on kirjeldatud toetuse andmise eesmärki ja tulemust.

Ida-Virumaa majandusmudel tugineb suuresti põlvkivisektorile kui fossiilse kütuse kasutamise seotud tööstusele ja energeetikale. Seoses rohepöördega on vaja senist mudelit muuta, mis omakorda toob kaasa töökohtade kadumise põlvkivisektoris. Rohepöörde käigus kaotavad töö maakonna põlvkiviettevõtetes töötavad inimesed ning töötajad, kes töötavad põlvkivisektorit teenindavates ettevõtetes (mis ei suuda oma tegevust ümber kujundada). Samuti tekib negatiivne mõju põlvkivisektori töötajate peredele, kes seni on saanud toetuda põlvkivisektoris töötava pereliikme heale töötasule. Poliitikauuringute Keskuse Praxis 2020. a läbi viidud uuringus „Ida-Virumaa majanduse ja tööturu kohandamine põlvkivitööstuse vähenemisega“ viidatakse viimaste aastate trendile, milleks on noorte töötajate arvu vähenemine põlvkivisektoris. Põlvkivisektori kahanemine avaldab mõju ka kohaliku omavalitsuse üksuste eelarvetele, kuhu laekub vähem kaevandamis- ja vee erikasutuse tasusid, samuti füüsilise isiku tulumaksu.

Toetuse andmise eesmärk on Ida-Virumaale Jõhvi Äripargi teise etapi taristu rajamise kaudu luua eeldused piirkonna majandusstruktuuri muutumiseks. Jõhvi Äripargi teise etapi tehnilise taristu rajamine on Jõhvi digi- ja multimeediainkubaatori ning Jõhvi loometööstuse inkubaatori rajamise eelduseks. Jõhvi Äripargi teise etapi ala on välja ehitamata ja käesoleva projekti rahastamine on otseselt seotud nende kahe projekti elluviimisega. Kõiki kolme projekti, sh ehitustegevust, viiakse ellu paralleelselt. Toetuse andmise täiendav eesmärk on rajada Jõhvi digi- ja multimeediainkubaator ning loometööstuseinkubaator ja nende rakendamise kaudu tekitada eeldused uute ettevõtete tekkimiseks, tänapäeva nõuetele vastavate toodete ja teenuste väljaarendamiseks, välisinvesteeringute kaasamiseks ning uute töökohtade tekkimiseks Ida-Virumaal.

Jõhvi Äripargi teise etapi taristu rajamisega luuakse täiendavalt eeldused kuni 9 erasektori investeeringu ellu kutsumiseks kokku suurusjärgus 40 mln eurot. Investeeringute tulemusena rajatavad tootmisüksused loovad 200–250 uut töökohta järgneva 15 aasta jooksul piirkonnas.

Jõhvi Äripargi teise etapi taristu ja inkubaatorite rajamise peamiseks ajendiks on viimaste aastate põlevkivisektorist väljumise ning õiglase ülemineku fondi rakendamise tulemusel kiire areng Ida-Virumaal. Inkubaatorite rajamine äripargi alale loob soodsa pinnase iduettevõtlike hüppeliseks arenguks Ida-Virumaal tervikuna ning saavutab sünergia nii piirkonna teiste ettevõtetega (eelkõige läbi brändingu, tootedisaini, e-platvormide jms lisandväärtuse pakkumise) kui ka Ida-Virumaal tegutsevate kõrg- ja kutseharidust pakkuvate asutuste (näiteks kolledžid, kõrgkoolide filiaalid ja kutsehariduskeskus) ning ka eraalgatustega (näiteks kood/Jõhvi).

Äripargi rentnik (sh inkubaatorid, aga ka kõik teised äripargi teise etapi potentsiaalsed kasutajad) ei tohi tegeleda Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1056 artiklis 9 sätestatud toetuse kohaldamisalast väljajäetud tegevustega.

Rajatav äripargi taristu ja seal paiknevad inkubaatorid kokku moodustavad terviku, toetades majandusstruktuuri muutmist, uute ettevõtete tekkimist, tänapäeva nõuetele vastavate toodete ja teenuste väljaarendamist, välisinvesteeringute kaasamist ja uute töökohtade tekkimist Ida-Virumaal.

Punktis 3 on kirjeldatud seosed strateegiadokumentidega.

Käskkiri on seotud tegevuspõhise riigieelarve tulemusvaldkonna „Teadus- ja arendustegevus ja ettevõtlus“ programmi „Ettevõtluskeskkond“ meetmete „Ettevõtluskeskkonna arendamine, rahvusvahelistumise toetamine ja investeeringute soodustamine“ ning „Ettevõtete konkurentsivõime ja ekspordi edendamine“ eesmärkide saavutamiseks.

Tabel 2. Ettevõtluskeskkonna programmi mõõdikud ja sihttasemed, millesse eelnõu alusel toetuse andmine otseselt või kaudselt panustab.

Programmi mõõdikud	2022* (tegelik)	2024 (sihtase)	2025 (sihtase)	2026 (sihtase)	2027 (sihtase)
Eesti positsioon Doing Business indeksis (koht edetabelis) Allikas: Maailmapank	18. (2020)	N/A**	N/A**	N/A*	N/A**
Kaupade ja teenuste eksport (mlrd eurot) Allikas: Statistikaamet	30,9	30	31	32	33
Väljaspool Harjumaad loodud SKP elaniku kohta EL-27 keskmisest (%) Allikas: Eurostat	62,4 (2022)	62,05	62,5	62,95	63,4

* Viimane teadaolev tase, erinevuse korral (varem kui 2022) märgitakse taseme all sulgudes vastav aasta
 ** Doing Business tulemustabeli koostamine lõpetati korruptsioonikahtluse tõttu ning uus sarnane tulemustabel tuleb esimest korda välja 2024. aasta kevadel. Siis saame seada uue algtaseme ning sihttasemed tulevikuks.

*** Võrreldes eelmise perioodiga on nii tegelikud kui ka sihttasemed oluliselt suuremate väärtustega tulenevalt mõõdiku meetodika muutusest. Meetodika ühildati Statistikaameti toetamme meetodikaga.

Samuti arvestavad toetatavad tegevused Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1060 artiklis 9 nimetatud horisontaalseid põhimõtteid ja panustavad riigi pikaajalise arengu strateegia „Eesti 2035“ (edaspidi „Eesti 2035“) aluspõhimõtete hoidmisesse, sihi „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ ning „Teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021–2035” eesmärkide saavutamisse.

Tegevustega näitajatesse „Väljaspool Harjumaad loodud SKP elaniku kohta EL 27 keskmisest“, „Ressursitootlikkus“, „Hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik“, „Soolise võrdõiguslikkuse indeks“ ja „Ligipääsetavuse näitaja“ panustamist on kirjeldatud seletuskirja punktides 5, 6 ja 7.

Punkt 4. Toetatavad tegevused

Käskkirja punktis 4 on välja toodud toetatavad tegevused, milleks on Jõhvi Äripargi teise etapi taristu ehitamine. Toetust antakse tegevustele, mis aitavad saavutada käskkirja punktis 2 toodud eesmäärke ning tulemust.

Õiglase Ülemineku Fondi rakendamise eeldusena viis Sihtasutus Poliitikauuringute Keskus Praxis läbi uuringu „Ida-Virumaa majanduse ja tööturu kohandamine põlevkivitööstuse vähenemisega“¹.

Uuringus toodi välja sektori kahanemise valguses, et „Ida-Virumaa põlevkivisektori tuumikettevõtetes töötab 5800 inimest ning sektoris hõivatute leibkondades elab kokku ligi 16 000 inimest. Samas on sektoris eriti viimasel kahel aastal töötajate arv oluliselt vähenenud ning 2020. aastal lahkus põlevkivisektorist üle 1000 inimese. Põlevkivisektorit iseloomustab maakonna ja Eesti keskmisest oluliselt kõrgem keskmine palk (1700 eurot). Töötajaskonnast 80% on mehed ning üle poole sektorist töötab oskus- ja käsitöölise või masinaoperaatorina./.../“

Samuti on poliitikasoovitustest esimesena välja toodud, et „Töötlev tööstus ja IKT peavad olema riiklikult prioriteetsemad valdkonnad Ida-Virumaa majanduse arendamisel põlevkivitööstuse vähenemise kontekstis./.../“

Punktis 4.2. loetletud eraldi välistustega seotud tegevusaladel tegutsevad ettevõtjad ei saa kasutada tööstusinkubaatorit. Õiglase Ülemineku Fondist ei toetata:

- a) tuumajaamade tegevuse lõpetamist või nende rajamist;
- b) tubaka ja tubakatoodete valmistamist, töötlemist ega turustamist;
- c) komisjoni määruse (EL) nr 651/2014 (18) artikli 2 punktis 18 määratletud raskustes olevaid ettevõtjaid, välja arvatud juhul, kui see on lubatud ajutiste riigiabi reeglite kohaselt, mis on kehtestatud erandlike olukordade käsitlemiseks, või vähese tähtsusega abi kontekstis, et toetada energiasüsteemi ümberkujundamise protsessi raames energiakulusid vähendavaid investeeringuid;

¹ Väljaande autoriõigus kuulub Poliitikauuringute Keskusele Praxis. Michelson, A., Koppel, K., Melesk, K., Arrak, K., Laurimäe, M., Murasov, M., Gerli Paat-Ahi, G., Piwek, A. (2020). Ida-Virumaa majanduse ja tööturu kohandamine põlevkivitööstuse vähenemisega. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis. Väljaande autoriõigus kuulub Poliitikauuringute Keskusele Praxis. Michelson, A., Koppel, K., Melesk, K., Arrak, K., Laurimäe, M., Murasov, M., Gerli Paat-Ahi, G., Piwek, A. (2020). Ida-Virumaa majanduse ja tööturu kohandamine põlevkivitööstuse vähenemisega. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis.

d) investeeringuid, mis on seotud fossiilkütuste tootmise, töötlemise, transpordi, jaotuse, ladustamise või põletamisega.

Viimasest punktist tulenevalt on välistatud maagaasi torustiku rajamine Jõhvi Äripargi teise osa tehnilise taristus osana. Varasemalt kirjeldatud maagaasil töötavad individuaalsed kütelahendused on asendatud liitumisega keskkütte teenusega.

Punktis 4.1 nimetatud Jõhvi Äripargi teise etapi taristu rajamisel tagatakse taristu kliimakindlus, mis projekti arendamisel võtab arvesse kliimamuutuste leevendamist ehk kasvuhoonegaaside jalajälge ning kliimamuutustega kohanemisel vajalikke lahendusi.

IVIA on koostanud analüüsi taristu kliimakindluse tagamiseks ning „ei kahjusta oluliselt” põhimõtete analüüsi. Mõlemad analüüsid on valdkondlike ekspertide poolt teostatud ekspertiisid, mille kohaselt vastab kliimakindluse analüüs Euroopa Komisjoni teatises „Taristu kliimakindluse tagamise tehniliste suunised aastateks 2021–2027“ esitatud nõuetele. „Ei kahjusta oluliselt“ analüüs on kooskõlas rakendusüksuse veebilehel avaldatud juhendiga, mis põhineb Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruse nr 55 "Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused" lisal 2.

„Ei kahjusta oluliselt“ analüüsi tulemusena tõid eksperdid Jõhvi Äripargi teise etapi taristu puhul välja, et üksikasjalikum kliimamuutuste leevendamise hindamine antud tegevuse puhul ei ole Euroopa Komisjoni teatises „Taristu kliimakindluse tagamise tehnilised suunised aastateks 2021–2027“ suuniste alusel nõutud. Ekspertid järeldasid, et planeeritava taristu haavatavus on kõikide teemade lõikes „väike“. Projekti elluviimine ei põhjusta olulist mõju, mis vähendaks piirkonna vastupanuvõimet kliimamuutustele ning projekt ise on kliimamuutustele vastupidav.

Samuti ei kahjusta projekti tegevused veekogude, sealhulgas pinna- ja põhjavee head seisundit või head ökoloogilist potentsiaali ega mereala head keskkonnaseisundit ja kokkuvõttes projekt ei põhjusta jäätmetekke suurenemist, loodusvarade ebatõhusust ega ringmajanduse seisukohast olulist keskkonnakahju ning projekti tegevused ei suurenda kokkuvõttes märkimisväärselt saasteainete heidet õhku, vette ega pinnasesse. Ekspertid leidsid, et projekti tegevus (ettevõtte tegevuse absoluutset mõju silmas pidades) ei kahjusta märkimisväärselt ökosüsteemide head seisundit ja vastupidavust ega elupaikade ja liikide, sealhulgas liidu tähtsusega liikide kaitsestaatust.

Kliimamuutuste leevendamise hindamisel jõuti järeldusele, et projektiga kavandatud Jõhvi Äripargi teise etapi taristu rajamine ei põhjusta olulist kasvuhoonegaaside heidet. Projekt toetab Euroopa Liidu heitkoguste vähendamise eesmärkide saavutamist, kuna panustab Ida-Virumaal uute töökohtade loomisesse ning seni sotsiaalmajanduslikult suuresti põlevkivitööstusest sõltuva piirkonna ettevõtlusmaastikku ümberkujundamiseks fossiilsetest maavaradest sõltumatuks. Üksikasjalikum kliimamuutuste leevendamise hindamine antud tegevuse puhul ei ole Euroopa Komisjoni suuniste alusel nõutud.

Hinnati kliimamuutustega kohanemist ehk kliimatundlikkust ning praegusele ja tulevasele ohule avatust – neid tulemusi kombineeriti kliima suhtes haavatavuse hindamiseks. Jõuti järeldusele, et kuna nii kliimatundlikkuse kui ohule avatuse hinnang kõikide teemade lõikes on „väike“, on taristu haavatavus samuti „väike“. Sellest tulenevalt puudub vajadus kliimarisikide edasiseks hindamiseks.“

Punkt 5. Näitaja

Käskkirja punktis 4 nimetatud tegevuste tulemusel on loodud Ida-Virumaale ettevõtluse toetamiseks Jõhvi Äripargi teise etapi taristu, mis võimaldab rajada inkubaatoreid ning pakkuda teenuseid ja inkubatsiooniprogrammi Eestis registreeritud juriidilistele isikutele.

Tegemist on sekkumise elluviimiseks vajalike tegevuste analüüsi käigus välja töötatud uue mõõdikuga, mis on vajalik lisada valitsuse tasandi mõõdikuna ühtlasi meetmete nimekirja ning vastav metoodika näitajate koondmetoodikasse.

Toetatavaid tegevusi mõõdetakse järgmise näitajaga:

	Näitaja nimetus ja mõõtühik	Sihttase	Selgitav teave
Meetmete nimekirja näitaja			
Väljund-näitaja	Inkubaatorite rajamist toetavad äripargid Mõõtühik: äripark	1 (2026)	Valminud on äripargi taristu, mis hakkab teenima kinnistule ehitatud inkubaatoreid. Näitaja täitmist võib raporteerida pärast äripargi valmimist lõpparuandega.

Punkt 6. Rakendusüksus ja rakendusasutus

Rakendusasutus on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ning rakendusüksus Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus.

Punkt 7. Elluviija

ÜSS2021_2027 § 10 lõike 4 kohaselt määrab elluviija minister käskkirjaga. Nimetatud seaduse seletuskirja kohaselt võib eraõigusliku isiku määrata elluvijaks vastavalt halduskoostöö seaduse § 3 lõikele 1, mille kohaselt võib eraõiguslikule juriidilisele isikule ülesande täitmise volitus olla ka seaduse alusel antud haldusaktis. Seletuskirja kohaselt võib elluviija määramisele eelnevalt korraldada avaliku konkursi või viia läbi riigihanke vabatahtlikkuse alusel.

Toetatavate tegevuste elluviija on Sihtasutus Ida-Viru Investeeringute Agentuur. IVIA on 2009. aastal asutatud sihtasutus, mille asutajad on Eesti Vabariik (asutajaõigusi teostab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium) ning Lüganuse vald, Kohtla-Järve linn, Jõhvi vald ja Narva linn. IVIA peamine eesmärk on kaasa aidata uute töökohtade loomisele Ida-Viru maakonnas, mille alameesmärk on meelitada Ida-Virumaale uusi tootmis- ja logistikasektori välisinvesteeringuid, arendades ettevõtjatele sobivat kinnisvara – tööstusparke, pakkudes tegevuse mugavaks käivitamiseks nn pehme maandumise tugiteenust turutingimustel.

Elluviija roll on Jõhvi Äripargi teise etapi taristu ehitamine, selleks ehitustegevuse korraldamine ning loodud rajatise haldamine tulevikus.

IVIA põhikirja järgi on IVIA põhieesmärk ettevõtluskeskkonna arendamine ja majanduskeskkonna mitmekesistamine Ida-Virumaal; (välis-) otseinvesteeringute toomine Ida-

Virumaale ja selleks Ida-Viru maakonnas arendusprojektide ehk tööstusalade aktiivne väljaarendamine.

IVIA on avaliku sektori hankija riigihangete seaduse (edaspidi RHS) § 5 lõike 2 punkti 4 tähenduses. Elluviija tagab projekteerimise ja ehitamise teenust ostes kooskõlas riigihangete seadusega.

Ühendmääruse § 43 lõike 5 kohaselt võib elluviidava tegevuse volitada eraõiguslikule juriidilisele isikule, kellel on nende teostamiseks ja tulemi saavutamiseks vastav suutlikkus, mida hinnatakse järgmiste asjaolude põhjal:

- 1) eraõiguslikul juriidilisel isikul on koostatud ülesannete täitmiseks tööprotseduurid ja -reeglid;
- 2) tal on võimalik kasutada ülesannete täitmiseks vajaminevaid tehnilisi vahendeid, on nõutavate teadmiste ja oskustega töötajad, sealhulgas riigiabi ning riigihangete küsimustes, ning ta täidab ülesande täitmiseks vajalikud muud eeldused;
- 3) tema suhtes ei ole algatatud likvideerimis- ega pankrotimenetlust;
- 4) ei esine asjaolusid, mis võivad põhjustada tema püsiva maksejõuetuse või tema tegevuse lõpetamise;
- 5) tema kohta puuduvad andmed karistusregistris;
- 6) ta ei ole oluliselt rikkunud temaga sõlmitud halduslepinguid või riigihanke teostamiseks sõlmitud lepinguid;
- 7) tal puudub maksuvõlg, samuti lõivude, trahvide või sundkindlustuse maksete võlgnevus.

IVIA vastab kõigile välja toodud seitsmele punktile. Rakendusamet on veendunud, et IVIA suudab väljundnäitaja saavutamiseks toetatava tegevuse ellu viia.

Elluviija valikut toetab Ida-Virumaa Omavalitsuste Liidu, IVIA ja SA Ida-Viru Ettevõtluskeskus sõlmitud ühiste kavatsuste protokoll², milles lepiti kokku Ida-Virumaa ettevõtluse mitmekesistamise tugiteenuste arendamise tööjaotus. IVIA on pikaajaline kogemus tööstusalade väljaarendamisel ning investeeringute (sh välisinvesteeringud) kaasamisel, samuti välja arendatud objektide haldamisel. 2021. aasta seisuga on IVIA poolt välja arendatud ca 250 ha tootmis- ja ärimaad (koostatud detailplaneeringud, projekteeritud taristu, infrastruktuur välja ehitatud). 250 hektarist maast (134 kinnistut) on 80 hektarit (58 kinnistut) võõrandatud investeerimiskohustusega erasektori tootmis- ja logistikaettevõtetele. Kokku on sõlmitud lepingud 40 ettevõtjaga.

Elluviija valikul lähtuti varasemast kogemusest sarnaste tegevuste elluviimisel, olemasolevatest kompetentsidest ning toimivast koostöövõrgustikust. IVIA on olnud pikaajaliseks koostööpartneriks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumile, mistõttu on loodud eeldused tegevuste kiireks ning sujuvaks käivitamiseks ning tulemuste saavutamiseks.

Punkt 8. Sihtgrupp

Käskkirjaga toetatavate tegevuste sihtgrupp on Eestis registreeritud juriidilised isikud. Äripargis võivad omandada kinnistuid mistahes juriidilised isikud sõltumata tüübist.

²

https://ivol.ee/documents/9867329/19704180/Kavatsuste+protokoll+arendustegevuste+ellu+viimiseks_0.pdf/7305d58c-12e1-4f68-8b63-006267016269

Punkt 9. Tegevuse abikõlblikkuse periood

Abikõlblikkuse periood on 01.03.2024 kuni 31.08.2026.

Punkt 10. Tegevuse eelarve

Tegevuste elluviimise ÕÜFist rahastatav eelarve on 1 272 522 eurot ning toetuse määr on 100%.

Tegelik taristu maksumus selgub pärast riigihanke läbiviimist ja hanke võitnud pakkumise selgumist. Vastavalt sellele korrigeeritakse tegevuste eelarvet.

Punkt 11. Kulude abikõlblikkus

Käskkirja punktis 4.1 tegevuste toetamisel on abikõlblikud materiaalsesse varasse tehtud investeeringute kulud sealhulgas ehitusliku projekteerimise, ehitusprojekti ekspertiisi kulud, ehitusgeoloogiliste ja -geodeetiliste uurimistööde kulud, muud projekti ettevalmistustöödega seotud põhjendatud ja vajalikud kulud ning taristu ehitamise kulud, milleks on avalik teedevõrgustik koos sadeveekraavidega, tänavavalgustus, vee-, kanalisatsiooni- ja sidetrassid.

Abikõlbmatud on riiklikud maksud, sh käibemaks.

Punkt 12. Riigiabi

Eelnõu alusel antav toetus ei ole riigiabi.

Alljärgnev analüüs on koostatud hindamaks, kas eelnõukohase käskkirja alusel antav toetus on käsitletav riigiabina ning kas toetuste andmine on siseturuga kokkusobiv. Analüüs põhineb projekti materjalidel, teostatavus- ja tasuvusanalüüsil ning on koostatud lähtuvalt kohalduvast EL õigusest, Euroopa Komisjoni ja Euroopa Kohtu praktikast.

Kohalduv õigus

Euroopa Liidu Toimimise Leping³ (ELTL), Euroopa Komisjoni 17.06.2014 määrus nr 651/2014⁴ (üldise grupierandi määrus), Euroopa Komisjoni teatis riigiabi mõiste kohta ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses (2016/C 262/01)⁵.

Õiguslik analüüs

Riigiabi mõiste

ELTL art 107 lg 1 kohaselt on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, siseturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust.

Tulenevalt ELTL art 107 lg-st 1 on riigiabiga tegemist juhul, kui riigipoolne toetuse andmine vastab järgnevale neljale eeldusele:

³ ELT C 326, 26.10.2012, lk 47–390.

⁴ ELT L 187, 26.06.2014, lk 1–78.

⁵ ELT C 262, 19.07.2016, lk 1–50.

1. toetust makstakse riigi vahenditest või riigi poolt,
2. toetus tekitab eelise toetuse saajast ettevõtjale,
3. toetus soosib kindlaid ettevõtjaid ja teatud majandustegevust (abi valikulisuse kriteerium) ning
4. toetus mõjutab tõenäoliselt liikmesriikide vahelist kaubandust ja kahjustab konkurentsi.

Selleks, et abi kvalifitseeruks riigiabiks, peavad kumulatiivselt olema täidetud kõik neli eeltoodud tingimust.

Riigiabiks loetakse ka kaudset riigiabi, mis antakse riigi vahendeid vahetult saavatest ettevõtjatest erinevatele ettevõtjatele,⁶ kui abi andmine vastab eeltoodud neljale tingimusele. Euroopa Komisjoni riigiabi teatise punkti 116 kohaselt tuleb kaudse riigiabi andmise puhul uurida meetme ettenähtavaid mõjusid *ex ante* vaatepunktist. Kaudne eelis on olemas siis, kui meede on kujundatud nii, et teisesed mõjud suunatakse tuvastatavatele ettevõtjatele või ettevõtjate gruppidele.⁷ Seega on kaudsete eeliste puhul tegemist objektiivselt ettenähtavate eeliste andmisega ettevõtjatele. Antud käskkirja raames tuleb aga kaudse riigiabi andmist eitada, kuna elluviija rendib enda poolt arendatavate arendusalade krunte kõikidele soovijatele turuhinnaga ning meetme raames eeliseid ettevõtjatele kaudse riigiabina ei anta. Seetõttu kaudse riigiabi andmist antud analüüsis ei käsitleta.

Samuti tuleb riigiabi andmisel arvestada sellega, et siseturuga kokkusobivaks loetakse riigiabi, mis on antud horisontaalsete grupierandite alusel ning nende tingimustega kooskõlas.

Toetust makstakse riigi vahenditest

Esimese tingimuse täitmiseks peab abi olema antud riigi ressurssidest. Struktuuritoetused loetakse kehtiva praktika kohaselt riigi ressursiks niipea, kui liikmesriik on need saanud enda kontrolli alla⁸. Seega on antud juhul tegemist riigi ressurssidest antud abiga ja esimene kriteerium on täidetud IVIAle toetuste andmise puhul.

Toetus annab eelise toetuse saajast ettevõtjale

Selleks et antud abi oleks käsitletav riigiabina, peab see andma abisaajast ettevõtjale majandusliku eelise, mida ettevõtja poleks oma igapäevases majandustegevuses ilma abita saanud ehk abi kahjustab või potentsiaalselt võib kahjustada konkurentsi.⁹ Eelis on seejuures antud iga kord, kui ettevõtja finantsseisund on riigi sekkumise tagajärjel paranenud¹⁰ ning eelise andmine hõlmab kõiki olukordi, kus ettevõtjad vabastatakse oma majandustegevusega vahetult seotud kuludest.¹¹ Lisaks, eelise all peetakse silmas majanduslikku eelist, mida abisaaja ei saaks tavapärastel turutingimustel.¹²

Võtmekriteeriumiks antud tingimuse kontekstis on seega nn „erainvestori printsiip“ (ingl k *the market economy investor principle* (MEIP)). Selle printsiibi kohaldamise kontekstis tuleb küsida, kas toetuse andja käitub toetust andes erainvestorina, kes teeks ratsionaalselt käitudes

⁶ Nt otsus kohtuasjas C-156/98 Saksamaa vs Komisjon [2000], EKL I-6857, p-d 26 ja 27.

⁷ Ibid, p 116.

⁸ Vt Euroopa Komisjoni 22.11.2006 otsus N157/2006, p 29.

⁹ Kohtuasjas C-730/79 Philip Morris Holland BV v Euroopa Komisjon [1980], EKL 1980 02671, p 11.

¹⁰ Komisjoni teatis riigiabi mõiste kohta, p 67.

¹¹ Kohtuasjas C-126/01 GEMO SA [2003], EKL I-13769, p-d 28-31.

¹² Kohtuasjas C-280/00 Altmark Trans GmbH and Regierungspräsidium Magdeburg v Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH [2003], EKL I-7747, p 84.

samasuguse investeringu normaalsetes turutingimustes. Kui vastus on jaatav, ei saa abisaajat käsitleda eelise saajana ning abi andmise näol pole seega tegemist riigiabiga.

Elluvijale toetuste andmise puhul tuleb aga esmalt antud kriteeriumi hindamisel vastata sellele, kas elluvijja on käsitletav ettevõtjana. Euroopa Kohus on määratlenud ettevõtjaid majandustegevusega tegelevate üksustena, sõltumata nende õiguslikust seisundist või nende rahastamise viisist.¹³ Seega juhul, kui elluvijja konkreetseid tegevusi saaks pidada majandustegevuseks, mis konkureerivad turul teiste ettevõtjate tegevustega, tuleb elluvijjat pidada ettevõtjaks. Oluline on antud kriteeriumi puhul tuvastada, kas elluvijja tegevus on käsitletav majandustegevusena ehk kas turul pakutakse kaupu või teenuseid.¹⁴

Elluvijja on asutatud riigi ja Ida-Virumaa kohalike omavalitsuste poolt sihtasutusena täitmaks avalikke ülesandeid, mis on mittemajandusliku iseloomuga ehk elluvijja tegeleb tasuta avalikuks kasutamiseks ette nähtud teede ja tehnovõrkude rajamisega avaliku sektori omandis olevatel maatükkidel moodustades tööstus- ja ettevõtlusalasid. Kui asutajad oleksid eeldanud teistsuguste ülesannet täitmist oleks valitud ka teistsugune vorm, nt aktsiaselts või riigiamet. Elluvijja ei ole käsitletav ettevõtjana riigiabi mõistes, sest ta on loodud avaliku sektori poolt eesmärgiga taaselustada avalikule sektorile kuuluvad maatükid ja arendada sotsiaalmajanduslikku keskkonda Ida-Virumaal, mis on Eesti ühe suurima tööpuudusega piirkondi¹⁵ ja Õiglase Ülemineku Fondi vahendite rakendamise sihtpiirkond Eestis. Avalikule sektorile kuuluva maa arendamine ja taaselustamine avaliku sektori poolt ei ole majandustegevus, vaid avaliku ülesande täitmine^{16,17}.

Ehkki elluvijja ei ole juriidiliselt kohaliku omavalitsuse üksus, vaid kohaliku omavalitsuse üksuste ja riigi ühendus, kehtib riigiabi puhul põhimõte, et oluline ei ole isiku juriidiline vorm, vaid tema tegevuse sisu. Hõlbustamiseks ühistegevust, on kohalikud omavalitsused ning riik asutanud eraldiseisva juriidilise isiku, kuid see asjaolu ei muuda elluvijja poolt tehtava tegevuse iseloomu ega selle omistatavust avalikule sektorile

IVIA on asutatud riigi ja kohalike omavalitsuste poolt tööstusalade arendamiseks Ida-Virumaal. Õiglase ülemineku fondi eesmärgist lähtuvalt teenib loodav taristu kogukonna huve, kuna luuakse uusi töökohti Ida-Virumaale, mis aitavad kaasa majanduse mitmekesistamisele. Käesoleva käskkirja alusel antav toetus on suunatud regionaalse arengu ning sotsiaalse ja territoriaalse sidususe edendamisele. Toetatavaks tegevuseks avaliku tugitaristu loomine olemasolevate või uute tööstus- ja ettevõtlusalade juurde ning abikõlblikuks kuluks on avalikult kasutatavate teede, vee- ja kanalisatsioonisüsteemide, elektrivõrkude ning sidevõrkude rajamise ja rekonstrueerimise kulu.

Toetus ei ole riigiabi ka tööstusala kruntide rentnikele, kuna elluvijja müüb/rendib/seab hoonestusõiguse tööstusalade krunte vaid eelnevalt maade hindamisaktides kindlaks tehtud turuhinnaga. Iga müügitehingu puhul võetakse maa müügi-/hoonestusõiguse-/rendihinna kindlaksmääramiseks kinnisvara turuväärtuse eksperthinnang vastavat kompetentsi omavalt kinnisvarabüroolt.

¹³ Liidetud kohtuasjades C-180/98 kuni C-184/98 Pavlov jt [2000], EKL I-6451, p 74.

¹⁴ Kohtuasjas C-118/85 Komisjon vs Itaalia [1987], EKL 2599, p 7.

¹⁵ Ida-Virumaal oli 2011. aastal tööga hõivatud vaid ligikaudu 50% tööealisest elanikkonnast

¹⁶ Euroopa Komisjoni otsus asjas SA.36346, p 34

¹⁷ Euroopa Komisjoni otsus asjas SA.36147, p 147

Seega saab elluviija toetust avalike ülesannete täitmiseks, st tegemist ei ole ettevõtjaga EL konkurentsioiguse tähenduses, mistõttu on täitmata riigiabi teine kumulatiivne kriteerium ning toetust ei saa lugeda riigiabiks.

Punkt 13. Toetuse maksmise tingimused ja kord

Toetust makstakse tegelike kulude alusel vastavalt ühendmääruse § 27 lõike 1 punkti 1 ja 2 ning lõike 2 ja 3 alusel.

Punkt 14. Elluviija õigused ja kohustused

Elluviijale kohalduvad ÜSS2021_2027 § 2 punktis 4 ja ühendmääruse § 10 ja 11 toetuse saajale sätestatud kohustused.

Lisaks eespool toodule on elluviija tulenevalt riigiabi nõuetest kohustatud tagama huvitatud kasutajatele juurdepääsu avatud, läbipaistval ja mittediskrimineerival alusel. Taristu kasutamise tasu või müügihind peab vastama turuhindadele. Samuti peab jälgima, et mis tahes kontsessioon või muu volitus kolmandale isikule taristu käitamiseks antakse avatud läbipaistval ja mittediskrimineerival alusel, võttes täielikult arvesse kohaldatavaid hankereegleid. Toetuse saaja on nimetatud põhimõtet arvestanud ja analüüsinud puhastulu analüüsis.

Elluviija kohustub tagama, et käskkirja alusel tehtavaid abikõlblikke kulusid ei hüvitata samaaegselt muudest meetmetest ega riigi toetustest.

Punkt 15. Aruandlus

Aruandluse eesmärk on tegevuste elluviimise edenemise jälgimine. Rakendusüksus töötab tegevuste elluviimise jälgimiseks välja vahe- ja lõpparuande vormi.

Toetuse saaja esitab 30. jaanuariks eelnenud kalendriaasta kohta vahearuanne. Vahearuanne sisaldab projekti tegevuste elluviimise ülevaadet ning hinnangut projekti edenemise kohta vastaval aruandlusperioodil. Projekti viimase kalendriaasta tegevuse ülevaade ja panus Eesti 2035 sihtidesse, eesmärkidesse ja näitajatesse, kaasa arvatud horisontaalsete põhimõtetega seotud näitajatesse, esitatakse projekti lõpparuandes.

Projekti lõpparuande esitab toetuse saaja kahe kuu jooksul projekti abikõlblikkuse perioodi lõppemisest arvates. Lõpparuanne sisaldab kogu projekti tegevuste elluviimise ülevaadet ning hinnangut abikõlblikkuse perioodi tulemuste saavutamise kohta.

Kui elluviija teeb vabatahtlikus korras ligipäätavuse auditi, siis lisatakse audit lõpparuandele.

Punkt 16. Finantskorrektsiooni tegemise alused ja kord

Finantskorrektsiooni otsus tehakse ja toetus tagastatakse vastavalt ÜSS2021_2027 § 28–30 ja ühendmääruse § 34–38 sätestatule. Kui finantskorrektsiooni tulemusel jäävad mitteabikõlblikud kulud elluviija tasuda, peab elluviija arvestama, et finantskorrektsiooni võrra väheneb käesoleva käskkirjaga kinnitatud eelarve vastavalt ühendmääruse § 37 lõikes 5 sätestatule.

Punkt 17. Vaiete lahendamine

Punktis määratletakse vaiete esitamise viis ja vaiete läbivaatajad.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 2021/1060 millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga- Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid ning komisjoni määrusega (EL) nr 651/2014, 17. juuni 2014, ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks.

Eelnõu arvestab Euroopa parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/1056, millega luuakse Õiglase Ülemineku Fond.

4. Tegevuste kooskõla valikukriteeriumite ja -metoodikaga

Käskkirjaga hõlmatud tegevused on vastavuses rakenduskava seirekomisjonis kinnitatud üldiste valikukriteeriumide ja -metoodikaga, mida kohaldatakse kõikidele rakenduskava poliitikaeesmärkidele ning nende raames toetatavatele meetmetele.

Käskkirjaga hõlmatud tegevused korraldatakse ilma avalikku taotlemist korraldamata, ning sellest tulenevalt on hinnatud valitud tegevuste vastavust üldistele valikukriteeriumidele.

4.1 Kooskõla valdkondlike arengukavadega, mõju rakenduskava erieesmärgi ja meetme eesmärkide saavutamisele:

Seos valdkondlike arengukavadega on kirjeldatud seletuskirja punktis 6 “Eelnõu seotus teiste meetmete ja valdkondlike arengukavadega”. Lisaks on sekkumiste põhiselt toodud seos käskkirja eesmärgi ja meetme seisukohast kõige suuremalt seotud valdkondliku arengukava TAIE-ga.

Mõju rakenduskava erieesmärkide ja meetmete eesmärkide saavutamisse on toodud käskkirja punktis 3 ning vastavas punktis ka seletuskirjas. Panust eesmärkidesse näidatakse sekkumiste panuse kaudu rakenduskava näitajatesse. Käskkirjaga hõlmatud tegevused panustavad otseselt erieesmärkide ja meetmete eesmärkide saavutamisesse.

4.2 Kooskõla tegevuste põhjendatusega.

MKMi tööjõuvajaduse ja -pakkumise prognoos aastani 2028, kus hõive prognoosid tuginevad peamiselt OSKA sisendile, toob välja, et on oodata Ida-Virumaal perioodil 2017/19–2028 maakondade lõikes kõige suuremat töökohtade kadu. Hõivatute arv langeb hinnanguliselt 3,6% ehk umbes 2000 võrra. Pool sellest on seotud energeetika valdkonnaga laiemas mõttes, sh mäetööstus ja keemiatööstus (õlitööstus). Kasvavad valdkonnad (näiteks IKT, tervishoid) on Ida-Virumaa hõives vähem esindatud ning seetõttu on nende mõju hõive muutusele pigem tagasihoidlik. Siit ka oluline vajadus täiendada maakonna majandusstruktuuri uute tegevusalade ja ettevõtetega.

Teisalt tuleb arvestada, et ka rahvastiku arengud on Ida-Virumaal kõige halvemad. Statistikaameti prognoosi¹⁸ kohaselt väheneb Ida-Virumaa 15–74-aastaste elanike arv 10 aastaga (2019–2029) 17% ehk enam kui 17 000 inimese võrra. Arvestades perioodi 2017–2019 keskmist töajõu osalemise määra, kahaneks tööturul aktiivsete inimeste arv 10 aastaga viiendiku ehk ligi 13 000 võrra¹⁹. Kuna töökoht ja elukoht ei ole maakonna piires alati kattuv ning eeldatavalt jätkab töajõu osalemise määr suurenemist, siis on võimalik teatud määral ebakõlasid leevendada, kuid üldised suundumused on siiski väga pessimistlikud. Ka juhul, kui töajõu osalemise määr tõuseks Ida-Virumaal Eesti keskmisele tasemele, väheneks tööturul aktiivsete arv (töajõud) umbes kümnendiku ehk enam kui 6000 inimese võrra.

Arvestades neid prognoose võib välja tuua otsese seose rahvaarvu muutumise ja hõivatusel vahel Ida-Virumaa majanduses. Eelnõu panustab siin uute töökohtade ja ettevõtete loomisesse, kasutades selleks ettevõtluse tugiteenuste pakkumise mitmekesistamise tagamiseks Jõhvi äripärgi teise osa taristu välja ehitamisega loodavat kaasaegset keskkonda digi- ja multimeedia ning loometööstuse inkubaatori rajamiseks. Ettevõtjate paremaks ettevalmistamiseks ja elulisuse tõstmiseks hakkab taristu ja inkubaatorite valmimise järel inkubatsiooniprogrammi kahe valdkonna tegevus toimuma nendes inkubaatoritesse.

Käskkirjas ettenähtud tegevused võimaldavad saavutada eesmärgid ning planeeritud väljundid ja tulemused parimal moel. Sekkumistega toetatakse Õiglase Ülemineku Fondi rakenduskava ja riikliku teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse (TAIE) arengukava rakendamist. Lisaks keskenduvad sekkumised ettevõtluse edendamisele ning nii teadmismahukate kui ka loome- ja filmitööstuse ettevõtete loomisele ja kasvule, sh suurema lisandväärtusega toodete ja teenuste loomisele ja ekspordile. Sellest tulenevalt on sekkumiste puhul tegu parima võimaliku lahendusega eesmärkide saavutamiseks.

Tegevuste sidusust eesmärkidega mõeldetakse rakenduskava näitajatega, mis on toodud käskkirja punktis 5 ja seletuskirja punktis 3 koos selgitusega, kuidas teostatakse näitajate seiret. Tegevuste ajakava on realistlik ehk näitaja saavutamine käskkirjaga hõlmatud alategevuste abikõlblikkuse perioodil on realistlik, arvestades mh alategevuste omavahelisi seoseid ja ajalist järgnevust.

4.3 Kooskõla tegevuste kuluefektiivsusega

Käskkirjaga ettenähtud tegevus on kuluefektiivne viis planeeritud väljundi ja tulemuse saavutamiseks. Toetudes struktuurivahendite perioodil 2014-2020 ellu viidud sarnaste sekkumiste kogemusele, hinnati struktuurivahendite perioodi 2021-2027 rakenduskava koostamise käigus antud tegevus üheks parimaks võimalikuks kuluefektiivseks lahenduseks täitmaks riiklikult seatud eesmäärke.

Käskkirja tegevuste eelarve on koostatud toetudes muu hulgas vastavalt Õiglase Ülemineku fondi ja rakenduskava eesmärkide täitmiseks vajalike tegevuste mahu hinnangule. Tegevuste eelarve maht on hinnatud, toetudes sarnaste tegevuste elluviimise kuludele ning tasuvus- ja teostatavusanalüüsile. Täpsem näitaja arvestuskäik on toodud rakenduskava näitajate meetodikas.

¹⁸ RV087: PROGNOOSITAV RAHVAARV AASTANI 2045 MAAKONNA JA VANUSRÜHMA JÄRGI (ALUSEKS 1. JAANUARI 2019 RAHVAARV) [20.06.2019]

¹⁹ Arvestuses on kasutatud vaid kolme vanusegrupi andmed meeste ja naiste kohta kokku. Vanemate andmete põhjal koostatud detailsem hinnang soo ja 5-aastaste vanusegruppide lõikes andis sarnased tulemused.

Tegevuse kujundamisel, sh alategevuste eelarvestamisel ja kulude kontrollimisel lähtutakse varasematest kogemustest, kuivõrd poliitikakujundajal ja elluviijal on põhjalikud kogemused muu hulgas sarnaste meetmete rakendamisel. Sisse ostetavate teenuste lõplikud, õiglased ning usutavad summad leitakse hankeprotsesside käigus. Arvestatud on võimaliku hindade muutusega järgnevate aastate jooksul, toetudes minevikukogemusele (nt majandamiskulude puhul hindade võimalikku korrigeerimist THI alusel).

4.4 Kooskõla elluviija suutlikkusega tegevusi ellu viia

Elluviija suutlikus ning põhjendus elluviija valiku osas on toodud seletuskirja punktis 7. Elluviija valik on kooskõlas ÜSS2021_2027, mille kohaselt on elluviija valdkonna eest vastutava ministri käskkirjaga või halduskoostöö seaduse tähenduses halduslepinguga määratud ministeeriumi struktuuriüksus või volitatud asutus või juriidiline isik, kes vastutab toetuse andmise tingimuste käskkirjas nimetatud eelarve ulatuses tegevuste tegemise ja tulemuste saavutamise eest ning kellele kohaldatakse toetuse saaja kohta sätestatud. Antud käskkirjas on elluviijaks IVIA, kes vastab seaduses ette antud definitsioonile elluviija kohta. Riigihangete seadusega kooskõla on tagatud, kuna IVIA on riigihangete seaduse § 5 lõike 2 punkti 4 kohane hankija. Halduskoostöö seadusega on elluviija kooskõlas § 14 kohaselt. IVIA puhul ei ole tegemist ettevõtjaga, vaid riigi asutatud sihtasutusega. Lõppsaajale kehtivatest riigiabi reeglitest on ülevaade käskkirja punktis 12 ning punkti selgituses seletuskirja punktis 10.

4.5 Kooskõla Eesti pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtidega

Käskkirjaga hõlmatud tegevuste seos Eesti 2035-ga on kirjeldatud seletuskirja punktis 1, lisaks on antud punktis toodud selgitused käskkirja panustamise kohta horisontaalsete põhimõtete näitajatesse. Samas on kirjeldatud tegevuste seosed horisontaalsete põhimõtetega (vt ka seletuskirja punkti 7). Tegevused on mittediskrimineerivad ja läbipaistvad ning arvestavad määruse nr 2021/1060 artiklis 9 sätestatud horisontaalseid põhimõtteid.

Jõhvi Äripargi teise etapi taristu rajamise vastavuskontrolli on EIS teostanud, sh on läbi viidud eraldi „ei kahjusta oluliselt“ ja kliimakindluse analüüsid.

5. Eelnõu mõjud

Eelnõu on töötatud välja kooskõlas ÖÜFi eesmärkide ja tingimustega ning omab positiivset mõju eeskätt järgneva osas:

- a) keskkonnasäästlike investeeringute soodustamine – kõik ÖÜFist toetatavad tegevused peavad olema kooskõlas Euroopa Liidus keskselt kehtestatud keskkonnasäästlikkuse põhimõtetega, mistõttu on eelnõu rakendamise mõju kliimale vähemalt neutraalne;
- b) Ida-Virumaa kui õiglase ülemineku keskmes oleva piirkonna majandusarengu toetamine – eelnõu sihtgrupp on piisavalt lai (hõlmates lisaks VKEdele ka alustavaid ettevõtjaid) ning selliste eeldustega (näiteks tänane palgatase), mis võimaldab toetuse abil mitmekesistada Ida-Viru piirkonna majandust, tekitades eeldused uute audiovisuaalse tehnoloogia valdkonna iduettevõtete loomise filmitööstuse tegevusvaldkondade üleselt ning soodustades uute keskmisest kõrgema palgatasemega töökohtade loomist;
- c) Ida-Viru tööturu arengu toetamine – uute kõrgtehnoloogiliste iduettevõtete loomise toetamine võimaldab asutada piirkonnas uusi töökohti, mis on potentsiaalselt

atraktiivsed (eeskätt) Ida-Viru maakonnas uusi töö- ja arenguvõimalusi otsivatele või kaaluvatele töötutele ja mittetöötutele.

Mõjusid on täiendavalt analüüsitud punktis 7. Põhiõiguste harta ja puuetega inimeste konventsiooni arvestamise kontroll-leht on lisas 2 ning riske on hinnatud lisas 3.

6. Eelnõu seotus teiste meetmete ja valdkondlike arengukavadega

Eelnõu sätestab käskkirja tegevuste seose poliitikaeesmärgi teiste meetmete, meetme sekkumiste ja arengukavadega, tuues välja kokkupuutepunktid, mis on aluseks käesoleva käskkirja tegevustele või millesse tegevused panustavad.

Seosed sama erieesmärgi teiste toetuse andmise tingimusi reguleerivate õigusaktidega:

- meetme „Ettevõtluskeskkonna arendamine, rahvusvahelistumise toetamine ja investeeringute soodustamine“ sekkumine „Starditoetus“ – Ettevõtlusteadlikkuse sekkumise tulemusena on võimalik alustavatel ettevõtjatel saada ettevõtlusega alustamise eelnõustamist oma äriplaanide senisest paremaks planeerimiseks kui ka arengunõustamise teenust äriplaanis toodud tegevuste realiseerimiseks

Käesolev toetuskeem täiendab meetme „Ettevõtluskeskkonna arendamine, rahvusvahelistumise toetamine ja investeeringute soodustamine“ sekkumise „Turismisektori elavdamine ja taaskäivitamise toetamine“ elluviimist, aidates kaasa Eesti kuvandi loomisele ja selle turundamisele, et tõsta Eesti tuntust. Käesoleva käskkirja tegevused aitavad luua piirkonnale täiendavat nähtavust ja koostöövõimalusi turismisektori ettevõtjatele uute inkubaatorite näol, mis on võimalus läbi viia teavituse- ja turundustegevusi Ida-Virumaa ja Eesti maine tõstmiseks ning mis on omakorda oluline ka turisminõudluse suurendamiseks.

- seos meetme „Ettevõtluskeskkonna arendamine, rahvusvahelistumise toetamine ja investeeringute soodustamine“ toetuskeem „Rahastamisvahendite pakkumine ettevõtjatele (laenud, garantiid, omakapitali investeeringud)“.

Antud sekkumine pakub ettevõtjatele võimalust traditsiooniliste äriprojektide finantseerimiseks vajaliku kapitali saada, et tõsta ettevõtjate üldist konkurentsivõimet (sealhulgas suurendada ekspordivõimekust). Lisaks teeb meede ettevõtjatele kättesaadavamaks ka kõrgema riskiga ambitsioonikate äriprojektide finantseerimiseks mõeldud riskikapitali, et toetada nende kiiret kasvu ja jätkusuutlikkust. Sekkumine täiendab käskkirjaga pakutavaid inkubatsiooniprogrammi võimalusi, luues ettevõtjate teadmiste ja oskuste arendamise kõrval ka paremad kapitali- ja krediidikindlustuse võimalused ettevõtjate kasvuks vajalike tegevuste finantseerimiseks.

- Seos on kõigi Õiglase Ülemineku Fondist rahastatavate meetmega, kuid kõige otsesem seos on sekkumisega „Ida-Viru ettevõtluse investeeringute toetus“, kus Ida-Viru maakond on rakenduskava kohaselt Eestis õiglase ülemineku sihtpiirkonnaks ning mida kliimanetraalsele majandusele üleminek Eestis enim mõjutab ja mille majandust on vaja seetõttu ümber kujundada, eesmärgiga seda mitmekesistada ja luua uusi kõrgema lisandväärtusega töökohti.

Käskkiri panustab samasse eesmärki, luues ettevõtlusinkubaatorite ja nõustamisteenuste rakendamise kaudu eeldused majandusstruktuuri muutumiseks, uute ettevõtete

tekkimiseks, tänapäeva nõuetele vastavate toodete ja teenuste väljaarendamiseks, välisinvesteeringute kaasamiseks ning uute töökohtade tekkimiseks Ida-Virumaal.

Seos valdkondlike arengukavadega:

- „Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021 – 2035“. Toetuskeem aitab kaasa eelkõige ettevõtluskeskkonna arendamisele: loob ettevõtlusinkubaatorite ja nõustamisteenuste rakendamise kaudu eeldused majandusstruktuuri muutumiseks, uute ettevõtete tekkimiseks, tänapäeva nõuetele vastavate toodete ja teenuste väljaarendamiseks, välisinvesteeringute kaasamiseks ning uute töökohtade tekkimiseks Ida-Virumaal
- „Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035” – strateegia seab eesmärgiks tagada ettevõtlike ja kaasaegsete teadmiste ning oskustega inimeste järelkasv, mis on tarvilik kõrgema tootlikkuse taseme saavutamiseks Eestis. Käesolev toetuskeem täiendab elukestva õppe strateegiat, edendades TAI- ja ettevõtlusteadlikkust erinevates sihtrühmades ning teadmisi ja oskusi ettevõtja põhise lähenemise läbi.
- Teised riiklikud strateegiad, mille eesmärkide saavutamise seisukohalt on oluline Eesti maine tõstmine, ettevõtjate teadmiste ja oskuste arendamine, TAI teadlikkuse ja võimekuse kasv või ettevõtlusteadlikkuse tõstmine panustades ettevõtluskeskkonna arendamisele.

7. Käskkirja mõjud horisontaalsetele põhimõtetele

Toetuse andmise tingimuste, riigi pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtide ning ÜSM artiklis 9 nimetatud horisontaalsete põhimõtete vahel vaheliste seoste analüüs.

„Eesti 2035“ siht : Eesti majandus on uuendusmeelne ja teaduspõhine

Selleks rakendatavad horisontaalsed põhimõtted on järgmised
Võrdsed võimalused (sh diskrimineerimise vältimine)
Võrdsed võimalused (sh diskrimineerimise vältimine). Praxisel kohaselt on põlevkivisektori kiire kahanemise korral ohustatud ametikohtadel töötavatest inimestest 40% ehk 1130 üle 50- aastaseid ning 1730 inimest alla 50-aastaseid ehk osalevad potentsiaalselt tööturul ka 2035 aastal. Põlevkivisektori kahanemine võib tuua väljarände täiendava suurenemise, kusjuures väljarändajateks on eeskätt nooremas eas inimesed. Kõrge lisandväärtusega tooteid ja/või teenuseid pakkuvate ettevõtete ja kõrgepalgaliste töökohtade tekkimine loovad eeldused noorte jäämisele Ida-Virumaale ja avaldavad kaudset positiivset mõju noorte tööhõive kasvule Ida-Virumaal. Panus Eesti 2035 näitajasse: hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik.
Sooline võrdõiguslikkus
Tööjõuvajaduse ja -pakkumise prognoosi kohaselt on oodata Ida-Virumaal perioodil 2017/19–2028 maakondade lõikes kõige suuremat töökohtade kadu. Statistikaameti andmetel on Ida-Virumaal maakondade lõikes kõige madalam naiste ja meeste tööhõive määr (55%). Lisaks väheneb elanike arv väljarände tõttu, kusjuures rändavad välja pigem naised ja noored. Samuti iseloomustab Ida-Virumaad suur sooline palgalõhe, sh põlevkivisektoris.

Rajatav taristu ja lisanduvad inkubatsiooniteenused loovad eeldused majandusstruktuuri muutumiseks, uute ettevõtete tekkimiseks, tänapäeva nõuetele vastavate toodete ja teenuste väljaarendamiseks.

Uute kõrgema lisandväärtusega töökohtade loomine nii meestele kui naistele avaldab eeldatavalt kaudset positiivset mõju ka naiste ja meeste tööhõive kasvule Ida-Virumaal ja soolise palgalõhe vähenemisele.

Üüripindade rajamisel pööratakse tähelepanu, et tootmis- ja bürootaristu (sh riietusruumid, tualetid, personaliruumid jms) oleksid kujundatud nii naiste kui meeste vajadustele vastavaks.

Panus Eesti 2035 näitajasse: soolise võrdõiguslikkuse indeks

Ligipääsetavus

Hooneid rajades arvestatakse Ettevõtlus- ja infotehnoloogiaministri 29.05.2018 määruses 28 "Puudega inimeste erivajadustest tulenevad nõuded ehitisele" toodud nõuetega ning tagatakse ligipääsetavus kõikides projektiga seonduvates tegevusest. Sealhulgas on ligipääsetavad sihtrühmadele mõeldud üüripinnad, arvestades, et sihtrühma võivad kuuluda ka erivajadusega inimesed.

Meetmel on seos ligipääsetavuse teemadega. Meetme tasemel ei ole võimalik antud teemat analüüsida, kuna meede ei käsitle konkreetse valdkonna, teenuse, infrastruktuuri või toote arendamise toetamist.

Panus Eesti 2035 näitajasse: ligipääsetavuse näitaja.

Regionaalne tasakaalustus

Valdkonna peamiseks väljakutseteks on suured piirkondade vahelised erinevused ettevõtete konkurentsivõimes ning kapitali ja oskustega tööjõu kättesaadavuses. Oluline on, et ettevõtete võimalused tegutseda ja areneda ning inimestel võimalus saada tasuvat tööd oleks eri piirkondade lõikes tagatud ühtlasemalt.

Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020 ettevõtlus- ja innovatsioonitoetuste tulemuslikkuse hindamise (edaspidi hindamine) põhijäreldus oli, et toetused jagunevad piirkonniti ebavõrdselt ning seeläbi suurendavad piirkondlikud erinevused.

Õiglase Ülemineku Fondi vahendite kasutamine Ida-Virumaal võimaldab meetme puhul täiendavalt panustada nii piirkonna kui ka Eesti ja välismaiste ettevõtete võimalustesse tegutseda ja areneda maakonnas ning inimestele tekkivatesse täiendavatesse võimalustesse saada tasuvat tööd luues endale ettevõtte või arendades olemasolevat või uut.

Meede aitab kaudselt lahendada konkurentsivõime probleeme, kuna inkubatsiooniprogrammi läbimise käigus saadud teadmisi ja oskusi on ettevõtjatel võimalik oma äritegevuses ära kasutada.

Sekkumisvõimaluste analüüs:

1) Taotlejate täiendav informeerimine ja nõustamine – antud meetme eelarves ei ole ette nähtud täiendavaid vahendeid lisaks toetusele. Küll aga on võimalik kasutada tehnilise abi ja rakendusüksuse teisi meetmeid ja teenuseid, et paremini toetusmeetme kohta infot jagada ja potentsiaalseid taotlejaid nõustada.

- 2) Võimekust arendavate tegevuste kavandamine – selleks on eraldi meede planeeritud, kuid ka tugiteenuste meetme eelarves on sellisteks tegevusteks inkubatsiooniprogrammis oma koht.
- 3) Piirkonniti erinevad kvalifitseerimistingimused – tugiteenuste meede rakendub vaid ühe maakonna piires, Ida-Virumaal.
- 4) Toetusmeetme kavandamine teatud piirkondadele – tugiteenuste meede rakendubki vaid ühe maakonna piires, Ida-Virumaal.
- 5) Toetuse suunamine ainult turutõrkepiirkondadesse – turutõrge on universaalne, kuid siiski tugiteenuste meede rakendub vaid ühe maakonna piires, Ida-Virumaal.
- 6) Eriprojektid ja investeeringud teatud piirkondadesse – tugiteenuste meede toetab eriprojekte vaid ühe maakonna piires, Ida-Virumaal.
- 7) Toetuskeemi piloteerimine teatud piirkonnas – tugiteenuste meede on mõnes mõttes ka piloot, mis rakendub vaid ühe maakonna piires, Ida-Virumaal.
- 8) Piirkonniti erinevad toetusmäärad – tugiteenuste meede rakendub vaid ühe maakonna piires, Ida-Virumaal.
- 9) Teatud piirkondadele reserveeritud toetusvahendid – tugiteenuste meede rakendub vaid ühe maakonna piires, Ida-Virumaal.
- 10) Toetuse hindamisel piirkondlike boonuspunktide andmine – tugiteenuste meede rakendub vaid ühe maakonna piires, Ida-Virumaal .
- 11) Piirkonniti erinev abikõlblike tegevuste loend – tugiteenuste meede rakendub vaid ühe maakonna piires, Ida-Virumaal.

Kokkuvõtlikult, kuna meede on juba loodud selliselt, et see arvestab ja on pigem suunatud ühe piirkonna kesksete ettevõtlusetugiteenuste arendamisele, siis pole täiendavaid sekkumisvõimalusi vaja ette näha.

Panus Eesti 2035 näitajasse: väljaspool Harjumaad loodud SKP elaniku kohta EL-i võrdluses.

Keskkond/Kliima

Meetmel on positiivne mõju kliima- ja keskkonnanäesmärkide saavutamisele.

Üldjuhul on uued tooted ja tehnoloogiad ressursisäästlikumad ja keskkonnasõbralikumad, põhjustavad vähem kasvuhoonegaaside heidet ja jäätmeid ning kasutavad tootmisel tekkivaid jäätmeid.

Kliimamuutuste leevendamise hindamisel jõuti järeldusele, et projektiga kavandatud Jõhvi Äripargi teise etapi taristu rajamine ei põhjusta olulist kasvuhoonegaaside heidet.

Hinnati kliimamuutustega kohanemist ehk analüüsiti kliimatundlikkust ning praegusele ja tulevasele ohule avatust – neid tulemusi kombineeriti kliima suhtes haavatavuse hindamiseks. Jõuti järeldusele, et kuna nii kliimatundlikkuse kui ohule avatuse hinnang kõikide teemade lõikes on „väike“, on taristu haavatavus samuti „väike“. Sellest tulenevalt puudub vajadus antud taristuprojekti juures kliimarisikide edasiseks hindamiseks

Panus Eesti 2035 näitajasse: ressursitootlikkus.

8. Käskkirja rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja rakendamise eeldatavad tulud

Käskkirja rakendamisega ei kaasne rakendusasetusele ega rakendusüksusele olulisi lisakulusid. Rakendamise eeldatavaid tulusid ei ole võimalik rahaliselt mõõta, sest tegemist on pikemaajalise investeringuga, mille tulemused kajastuvad paranenud teadlikkuses ja kompetentsides, samuti rahvusvahelistumise potentsiaali tõhusamas ärakasutamises.

9. Käskkirja jõustumine

Käskkiri jõustub üldises korras selle allkirjastamisest.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile, Kliimaministeeriumile, Õiglase ülemineku juhtkomisjonile, perioodi 2021–2027 seirekomisjonile, Euroopa Komisjonile ja Riigi Tugiteenuste Keskusele ning arvamuse avaldamiseks Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutusele.

(Kooskõlastamisel esitatud arvamuste arvestamise kohta leiab infot seletuskirja lisast 1.)

Lisad:

Lisa 1 Märkustega arvestamise tabel (tabel lisandub pärast ametlikku kooskõlastamist);

Lisa 2 Põhiõiguste harta ja puuetega inimeste õiguste konventsiooniga arvestamise kontrollleht;

Lisa 3 Riskihindamise tabel.